

4 | АЛБАЊЦИ ПОД ТУРСКОМ ВЛАШЋУ

Турско освајање

Када су Турци 1365. године, дакле читав век после свог првог учвршћивања на европском тлу, град Једрене (Адријанопољ, Едирна) прогласили својим новим главним градом, то је могло да укаже на намеру да тежиште државе пребаце у Европу. При том су и њихова освајања била јасно усмерена ка Западу и знатно олакшана чињеницом да су постојеће средњовековне балканске државе биле пред распадом. Међусобно завађене бугарске и српске кнежевине нису биле у позицији да пруже одговарајући отпор освајачу. Још мање су то биле у стању мале албанске феудалне кнежевине у којима су се ривалске властелинске породице све чешће стављале у службу Турака и тако се осигурале од противника. Турци су најпре пружали само војну помоћ и за то имали право на плен, али им то убрзо више није било довољно, већ су почели да учвршћују моћ свог владара, султана, и у областима на западном ободу Балканског полуострва. То је постало посебно изражено након Косовске битке 1389. године после које Србија више није представљала чинилац моћи на Балкану.

У освајање Албаније кренуло се из Скопља које је 1391. постало турско. Пораз султана Бајазита I од Монгола у бици код Ангоре 1402. године значио је само кратак прекид и није могао да задржи Турке да наставе освајања: 1417. године Валона и Берат постају турски, 1430. Турци освајају Јањину, а 1449. и Арту. Тиме су јужна Албанија и Епир били потпуно под турском влашћу.

Директном освајању претходно је период у коме су домаћа властела признавала врховну власт султана, прихватила

дакле једну врсту вазалског односа. Тако је Есо дел Буонделмонте, који је након смрти Прељубовића 1385. године преузео власт у Јањини, тражио признање не само код цара у Цариграду, већ и код султана Мурата I. Исто су чинили и његови следбеници све док је Јањина била турска. Слично се поступало и у осталим областима јужне Албаније и Епира. Већина албанских властелинских породица признавала је (нарочито након 1389. године) врховну власт султана и слала своје синове као таоце на султанов двор у Једрене. Након смрти одређеног властелина његов посед је по правилу прелазио под директну турску управу. Понекад су ти поседи давани на управљање њиховим синовима, али пре свега ако су синови у међувремену примили ислам (пример за то је Комјан Аријанит, исламизовани син борца против Турака Ђорђа Аријанита, коме је Бајазит II на управљање дао јужноалбанску област Химара).

Све освојене албанске области Турци су 1431. године спојили у свој округ „Албански санџак“ (*Sancak-i Arvanid*, казније назван и *Sancak-i Arnaut*). Санџак је обухватао десет подокруга тј. вилајета (*vilayet*), а центар је био Ђирокастро. Албански санџак обухватао је читав западни део данашње јужне и централне Албаније, од обалског дела наспрам Крфа све до ушћа реке Ишми северно од Драча.

Око 1430. године највећи део Албаније био је подељен између Турака и Млечана. Само у планинском подручју северне Албаније (Пилот, Дукађин, Мати) владале су домаће породице, а и оне су – већ према промени односа моћи – склапале савезе са Турцима или Венецијом. Већина њих је за живота више пута променила врховног владара.

Ипак, турско освајање није прошло баш онако глатко како је у прво време изгледало. Управо у јужној и централној Албанији, где су Турци постигли прве успехе, убрзо се јавља отпор против њихове владавине.

У лето 1432. године избија први устанак против Турака, под вођством Ђорђа Аријанита. У планинском пределу Химаре (јужно од Валоне) 1433. године он успева да нанесе Турцима тежак пораз. Вест о тој првој победи једног хришћанског кнеза над наизглед незауостављивим Турцима прочула се Европом брзином метка: папа Евгеније IV, краљ Алфонс I Напуљски и сам цар Жигмунд одмах стављају Аријанита под